

Vabariigi Valitsuse määruse „Vabariigi Valitsuse 26. augusti 2013. a määruse nr 130 „Kutseharidusstandard“ muutmise“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Vabariigi Valitsuse määrus kehtestatakse kutseõppeasutuse seaduse § 22 alusel. Eelnõuga muudetakse Vabariigi Valitsuse 26. augusti 2013. a määrust nr 130 „Kutseharidusstandard“.

Määruse muudatuse eesmärk on luua suurem paindlikkus toevajadusega õppijate hindamiseks ning anda pikem üleminekuaeg muusika ja esitluskunstide õppekavade ning enne kutsekeskhariduse uue mudeli kehtestamist välja töötatud kestlike tehnoloogiate riikliku ja selle alusel loodud kooli õppekavade ümberkujundamiseks. Määrusega muudetakse toevajadusega õppijate õpiväljundite hindamise kriteeriume nii, et edaspidi on kõigil kvalifikatsiooniraamistiku tasemetel võimalik hinnata õppekavaga ettenähtud õpiväljundite saavutatust senise erialase lõpueksami asemel ka oskuste demonstratsiooniga. Alles jääb võimalus sooritada kutseeksam õpilase soovil. Kavandatud muudatustega antakse muusika ja esitluskunstide õppekavarühmale ning kehtivatele 4-aastastele õppekavadele täiendav üleminekuaasta.

Vabariigi Valitsuse 22.detsembri 2011 määrus nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ näeb ette, et kui eelnõuga kavandatavate nõuete tõttu kasvab ettevõtjate, inimeste või vabaühenduste halduskoormus, tehakse muudatused ka halduskoormuse vähendamiseks. Antud eelnõuga ettevõtjate, inimeste ega vabaühenduste halduskoormus ei suurene.

Eelnõu ja seletuskirja valmistasid ette Haridus- ja Teadusministeeriumi kutsehariduse ja oskuste poliitika osakonna kutsehariduse valdkonna juht Marili Leht mets (telefon 735 0289, marili.lehtmets@hm.ee), kutsehariduse valdkonna nõunikud Aulika Riisenberg (telefon 735 0651; aulika.riisenberg@hm.ee) ja Ingrid Jaggo (telefon 735 0315, ingrid.jaggo@hm.ee), peaekspert Marelle Möll (telefon 735 0112, marelle.moll@hm.ee) ja üldhariduspoliitika osakonna kaasava hariduse valdkonna nõunik Sandra Fomotskin (telefon 735 0103, sandra.fomotskin@hm.ee).

Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud õiguspoliitika osakonna õigusnõunik Maarja-Liisa Vahi (telefon 735 0297, maarja-liisa.vahi@hm.ee). Seletuskirja on keeleliselt toimetanud Anu Rooseniit (anu.rooseniit@keeletoimetus.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määrus koosneb üheksast punktist.

Määruse punktiga 1 muudetakse kutseharidusstandardi § 12 lõike 2 neljandat lauset, § 16 lõike 2 neljandat lauset, § 20 lõike 2 neljandat lauset ja § 26 lõike 2 neljandat lauset, mis sätestab, et „Haridusliku erivajadusega õpilase puhul hinnatakse õpiväljundite saavutatust erialase lõpueksamiga, mille võib asendada kutseeksamiga.“. Sõnastuse muudatus on vajalik, kuna haridusliku erivajaduse mõistet kutsehariduse õigusruumis ei kasutata. Kutseõppeasutuse seaduse § 31¹ lõike 2 alusel kehtestatud haridus- ja teadusministri 5. juuli 2025 määruse nr 30 „Kutseõppeasutuses õpilase arengu ja õppimise toetamise tingimused ja kord“ kohaselt ei eelda toe rakendamine enam erivajaduste tuvastamist ning õppes kohandusi või tugimeetmeid vajavaid õpilasi käsitletakse tuge vajavate õpilastena.

Kehtiv kutseharidusstandardi regulatsioon näeb ette, et toevajadusega õppija puhul hinnatakse õpiväljundeid eeskätt erialase lõpueksamiga, mille võib asendada kutseksamiga. Kutseharidusstandard annab üldsätetes (§ 3 lg 6) võimaluse, et õpiväljundite saavutamist hinnatakse praktilistes tööolukordades oskuste demonstratsiooni, kutseksami, koolieksami või riigieksamiga vastavalt määrukses konkreetse kutseõppe liigi kohta sätestatule. Vastavalt kutseharidusstandardi kehtivale regulatsioonile on praeguse regulatsiooni järgi oskuste demonstratsiooni kui hindamismeetodi kasutamine ette nähtud vaid kutsekeskhariduse õppe tasemele. Arvestades, et tuge vajavad õppijad on samuti sihtrühm, kellele sobib hindamisvõimaluste paindlikkus, lisatakse standardisse läbivalt võimalus kasutada toevajadusega õppija puhul hindamismeetodina oskuste demonstratsiooni ka 2., 3., 4. ja 5. taseme kutseõppe õpiväljundite saavutatuse hindamisel. Otsus, kas hindamisel kasutatakse oskuste demonstratsiooni või kutseksamit, peaks sündima õpilase ja koolipersonali (õpetajad, tugispetsialistid) koostöös. Näiteks, kui kool näeb, et õpilasele on jõukohane teha kutseksamit, siis võib kool seda talle soovitada, aga lõplik otsustusõigus jääb õpilasele. Käesolev muudatus võimaldab koolidel loobuda õpingute lõpul ühest väga mahukast eksamist, mis erinevate uuringute põhjal on õpilase jaoks ka väga stressirohke ega võimalda hinnata õpilase suutlikkust omandatud teadmisi ja oskusi sihipäraselt ning olukorralt lähtuvalt rakendada. Oskuste demonstratsioon võib toimuda paindlikult kogu õppe jooksul – eelistatult ettevõttes toimuva praktika osana. Juhul kui teatud ettevõttes ei ole võimalik oskuste hindamist läbi viia, saab seda teha ka koolis.

Oskuste demonstratsiooni kasutusele võtmine õpiväljundite saavutatuse hindamismeetodina loob eeldused ka õppe kvaliteedi parandamiseks. Kui teadmisi demonstreeritakse tegevuse käigus ehk võimalikult autentses (töö)keskkonnas, on võimalik saada infot, kuidas oskab õpilane õpitut mõtestada ja kasutada. Oskuste demonstratsioon viiakse läbi kooli- ja tööelu esindajate koostöös. Soome kutsehariduse hindamispraktikast lähtudes on oskuste demonstreerimine vahetult pärast mooduli läbimist põhjendatud, kuna see tagab õppija teadmiste ja praktiliste oskuste hindamise nende omandamisega samas ajaraamis, suurendades hindamise objektiivsust, usaldusväärsust ja õpiväljunditele vastavust.

Määruse punktiga 2 muudetak § 16 lõike 4 teise lause sõnastust. Sellega ei muudeta sisulist põhimõtet, vaid täpsustatakse sõnastust, et see kajastaks kõiki edasiste õpingute jätkamise võimalusi. Praegu sätestab § 16 lõige 4, et 3. taseme kutseõppe õpilane, kes ei ole põhiharidust omandanud, võib seda teha paralleelselt kutseõppega või pärast selle lõpetamist. Lõike teise lause kohaselt on põhihariduse omandamise järgselt 3. taseme kutseõppes õppinud õpilase edasised valikud keskhariduse omandamine kutseõppeasutuses või gümnaasiumis. Tegelikult on aga võimalik, et 3. taseme lõpetanu jätkab õpinguid ka 4. taseme kutseõppes. Seetõttu muudetakse normi sõnastust nii, et see oleks kooskõlas kõigi õpingute jätkamise võimalustega. Edaspidi sätestab § 16 lõike 4 teine lause: „Põhiharidusega kolmanda taseme kutseõppe lõpetanu võib jätkata õpinguid neljanda taseme kutseõppes või keskhariduse tasemel.“. Sealjuures ei ole vaja sättes välja tuua, millises õppeasutuses (gümnaasiumis või kutseõppeasutuses) keskharidust omandatakse, kuna see ei muuda põhimõtet.

Määruse punktiga 3 täiendatakse § 33 lõikega 3¹, mis kehtestab erandi lõikes 3 toodud rakenduspõhimõttest, mille kohaselt peavad kõik 2026/2027. õppeaastast avatavad rakendusliku keskhariduse õppekavad põhinema uuel mudelil. Kehtestame, et „Muusika ja esitluskunsti õppekavarühma kutsekeskhariduse õppekavad ja haridus- ja teadusministri 13. mai 2024. a määrus nr 16 „Kestlike tehnoloogiate riiklik õppekava“ ning selle alusel registreeritud kooli õppekavad viiakse kooskõlla 5¹. peatüki nõuetega hiljemalt 1. märtsiks 2027. a. Alates 2027/2028. õppeaastast võetakse õpilasi vastu ainult käesoleva määrusega

kooskõlas olevasse muusika ja esitluskunsti õppekavarühma ning kestlike tehnoloogiate riikliku õppekava alusel loodud õppekavale.“.

Kuigi üldine nõue näeb ette ülemineku nelja-aastasele õppele kõigis õppekavarühmades, ei ole muusika ja esitluskunsti õppekavarühmas vastavad arendustegevused selleks ajaks veel lõpule jõudnud. Eeskätt puudutab see balleti eriala õppekava, mille koostamise aluseks on 2015. aastast olnud tööandjate toetuskirjad. Erisuse kehtestamine võimaldab 2026/2027. õppeaastal jätkata õppijate vastuvõttu balleti eriala kutsekeskharidusõppe kolmeaastasele õppekavale ja viia samal ajal lõpule uuel kutsekeskhariduse mudelil põhineva kutsekeskharidusõppe õppekava väljatöötamise. Ülejäänud muusika ja esitluskunsti õppekavarühma kutsekeskharidusõppe õppekavad on juba 4-aastased ja koostatud „Muusika erialade riikliku õppekava“ (haridus- ja teadusministri 29. märtsi 2017 määrus nr 10) alusel, kuid neid ei ole jõutud uue kutsekeskhariduse mudeli sisuliste nõuetega vastavusse viia. Seetõttu nähakse ka nende õppekavade puhul ette täiendav üleminekuperiood. Selliselt võimaldame koolidel koostöös erialaliitudega tegeleda õppekavade sisulise ajakohastamisega ning tagame, et muusika- ja esitluskunstide õppekavarühmas 2026/2027. õppeaastal kutsekeskharidusõppe pakkumine ei katke. Antud õppekavu rakendatakse Muusika- ja Balletikoolis (MUBA) ning Eino Helleri Muusikakoolis.

Samasugune ühe aasta võrra pikem üleminekuperiood nähakse ette ka haridus- ja teadusministri 13. mai 2025. a määrusele nr 16 „Kestlike tehnoloogiate riiklik õppekava“ ning selle alusel kehtestatud 240 EKAPi mahuga kutsekeskhariduse koolide õppekavadele, mis rakendusid esimest korda 2024/2025. õppeaastal. Muudatus võimaldab hinnata antud õppekava kontseptsiooni ning selle rakendamisel kasutatud lähenemisviisi toimivust. Muudatuse vajalikkus on Tartu Kunstikooli ja Tartu Rakendusliku Kolledži läbi räägitud.

Määruse punktiga 4 täiendatakse § 33 lõiget 4, et oleks tagatud muusika ja esitluskunstide õppekavarühmas veel aasta võrra pikemalt rakenduvate õppekavade hindamine õppekavades kehtestatud korras. Samuti tagatakse hindamise vastavus haridus- ja teadusministri 13. mai 2025. a määrusega nr 16 „Kestlike tehnoloogiate riiklik õppekava“ loodud kooli õppekaval, mis ei ole kooskõlas kutseharidusstandardi 5¹. peatüki nõuetega. Teisisõnu, nendele õppekavadele vastu võetud õpilastel ei ole veel kohustust riigieksameid sooritada, kuid neil on jätkuvalt võimalus seda teha.

Määruse punktidega 5 ja 6 muudetakse § 33 lõike 6 rakenduse normi, mille kohaselt oleksid kehtinud 2., 3. ja 4. taseme esmaõppe õppekavad, mille õppe maht on väiksem kui 60 EKAPit, 31. augustini 2026. a. See osa jäetakse normist välja ja reguleeritakse määruse **punktiga 6** kutseharidusstandardi § 33 lisatava lõikega 6¹. Antud lõige sätestab, et „2., 3. ja 4. taseme esmaõppe õppekavad, mille õppe maht on väiksem kui 60 EKAPit, kehtivad kuni nende käesoleva määrusega kooskõlla viimiseni, kuid mitte kauem kui 31. augustini 2027. a. Alates 1. septembrist 2027. a võetakse õpilasi vastu ainult käesoleva määrusega kooskõlas olevatele õppekavadele. Õppekavad, mille õppe maht on väiksem kui 60 EKAPit, on vastuvõtuks avatud üksnes õppimiskohustuse ea ületanud õpilastele.“.

Muudatus on vajalik, et anda koolidele lisaaega sisuliselt läbi mõelda, kuidas hakatakse õpet pakkuma olemasolevatel õppekavadel, mille maht on 30 EKAPit ning mille õppemahu tõstmine 60 EKAPni ei ole mõistlik ega majanduslikult otstarbekas. Lisaks on vaja rakendamisel märkida, et kuigi üleminekuperioodi pikendatakse ühe aasta võrra ja lubatakse jätkata ka 30 EKAP mahuga õppekavadega, on oluline, et koolidel ei oleks lubatud alla 60 EKAPi mahuga õppekavadele vastu võtta õppimiskohustuslikke õppijaid. 60 EKAPi miimumnõue

kehtestatakse muuhulgas seetõttu, et õppimiskohustuse täitmise miinimumnõudena rakenduks üheaastane erialaõpe. Üleminekuperioodi pikendamisel soovitakse seda põhimõtet säilitada.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Käesolev eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Eelnõu muudatused puudutavad õpiväljundite saavutatuse hindamise korraldust (oskuste demonstratsiooni laiendamine 2.–5. taseme kutseõppes toevajadusega õppijatele) ning üleminekusätteid muusika ja esitluskunstide õppekavarühma, sh 3-aastase balleti ja 4-aastaste muusikavaldkonna õppekavade ajutiseks jätkumiseks ning kehtivate, enne kutsekeskhariduse uue mudeli kehtestamist koostatud 4-aastaste (240 EKAPit) kestlike tehnoloogiate õppekavade nõuetega vastavusse viimiseks üleminekuperioodi pikendamist ühe aasta võrra. Muudatuste mõjud avalduvad eeskätt hariduse korralduses ja kvaliteedis, tööjõu pakkumises ning koolide halduskoormuses üleminekuperioodil.

Määrusel on peamiselt sotsiaalne mõju, mis avaldub enim haridussüsteemis ja tööturul. Mõju on ka riigivalitsemisele ja riigi julgeolekule, eeskätt riigikaitses.

4.1. Hindamise muudatused

Senine kohustuslik nõue näeb ette õpiväljundite saavutatuse hindamist kutseeksami või erialase lõpueksamiga, mis ei ole kõigile õppijatele võimetekohane ega võimalda autentses töökeskkonnas hinnata oskuste rakendamist. Muudatuse eesmärk on suurendada hindamisvõimaluste paindlikkust.

Mõju valdkond: Sotsiaalne mõju hariduse valdkonnas (kutsehariduse korraldus ja kvaliteet).

Mõju sihtrühm: *õpilased, potentsiaalsed õppijad, lapsevanemad.*

Mõju kirjeldus: Õpilasi ja lapsevanemaid mõjutab õpingute lõpetamise tingimuste muutus, mille kohaselt ei ole edaspidi kohustuslik hinnata kooli lõpetamiseks õpiväljundite saavutatust üksnes kutseeksami või eriala lõpueksami abil. Muudatus loob võimaluse, kus hindamine toimub õppeaja vältel osade kaupa ehk moodulite läbimisel oskuste demonstratsiooniga. Muudatus puudutab kõiki toevajadusega õppijaid, olenemata nende vanusest ja kutseõppe liigist. Seni on olnud kohustuslik hinnata õpiväljundite saavutatust kutseeksami või erialase lõpueksamiga. Ka seni on olnud võimalus korraldada kutseeksamit õpingute jooksul osade kaupa, ent seda on kutseandjate ja koolide koostöös kasutatud ainult üksikutel kordadel.

Oskuste demonstratsioon mõjutab eeskätt õpilasi, sest on õppijasõbralikum hindamismeetod. Hindamine ei koostu õpingute lõppu, vaid toimub hajutatult kogu õppeperioodi vältel, mis tähendab õppijale väiksemat pinget. Õpingute lõpetamise nõuete täpsustamise mõju võib hinnata pigem positiivseks, sest õpilased saavad sõnumi, et sihipäraselt on vaja õppida kogu õppeaja jooksul, mis toob eelduste kohaselt kaasa ka paremad õpitulemused ja avaldab positiivset mõju õpingute katkestamise vähenemisenä.

Mõju hindamismetoodika muutusele on õppija vaates pigem suur ja sagedus keskmine. Sihtrühma osakaal kõigist kutsehariduses õppijatest on keskmine või väike (2.–5. taseme toevajadusega õppijad).

Õpilaste arv, kellele rakendatakse vähemalt ühte tugimeedet; 2025/2026. õa

Tase	Õpilaste arv, kellele rakendatakse tugimeedet	Osakaal kõigist taseme õpilastest
2. taseme kutseõpe	466	68%
3. taseme kutseõpe	358	37%
4. taseme kutsekeskharidusõpe	3304	27%
4. taseme kutseõpe	265	4%
5. taseme kutseõpe	9	0%
Kokku	4402	18%

Riskiks võib pidada hindamispraktikate ebaühtlust koolide lõikes.

Mõju sihtrühm: *õppeasutused, õpetajad jt töötajad*

Mõju kirjeldus: Hindamise põhimõtete muutmine mõjutab koole keskmiselt. Ka senise regulatsiooni kohaselt tuleb koolil õppekava moodulite rakenduskavades kirjeldada õppekava moodulite kokkuvõtvat hindamist. Samuti on kehtivas regulatsioonis kirjas, et juhul kui õpilasel õppe lõpus kutseksam ebaõnnestub, tuleb koolil tagada koolilõpueksami läbiviimine. Koolidel tuleb ümber mõtestada, kuidas oskuseid hinnata demonstratsiooni meetodi abil. Mõju kutseõppeasutustele on suurem üleminekuperioodil, mil tuleb uusi hindamisinstrumente välja töötada (juhul kui seda ei ole koolis varasemalt juba tehtud).

Ebasoovitavate mõjude risk hariduse valdkonnas: On risk, et koolid ei suuda õpet korraldada õppijate vajadustest lähtuvalt ning õpetajad ei tule muudatustega kaasa. Kui tekib vajadus täiendavate õpetajate või tugispetsialistide järele, siis võib nimetatud spetsialistide nappus osutada koolidele väljakutseks. Koolidele võib ebasoovitavaks mõjuks osutada ka õpetajate jt töötajate suurenev töökoormus. Kui õppe lõpus ei toimu ühtlustatud, töömaailma esindajate (tänapäevase kutse andjate) läbi viidud hindamist, satub ohtu kutseõppe usaldusvärsus. Seni on väline hindamine kutse andjate poolt olnud koolile justkui sõltumatu hinnang õppe kvaliteedi kohta. Samuti on risk, et hindamises ja õpiväljundite saavutatuse vastavuses kutsestandardis või sotsiaalpartnerite alusinfo alusel määratletud oskuste kogumites (kompetentsiprofiilides) kokku lepitud nõuetele võib õppeasutusesti esineda rohkem erisusi. Ebasoovitava mõju riski aitavad vähendada kutseharidusreformi tegevused, nt kutseõppeasutuste vastutusvaldkonnad ning koolide võimalused koos välja töötada ühised oskuste hindamise ja demonstreerimise protseduurid ja kriteeriumid. Selleks, et säilitada tööandjate usaldus hariduse kvaliteedi vastu, on koolidel kohustus kaasata tööandjaid jätkuvalt nii õpingute jooksul kui ka õppe lõpus läbiviidavasse hindamisse. Lisaks tuleb kutseõppeasutuste kvaliteedihindamises pöörata rohkem tähelepanu õppe tulemuslikkuse hindamisele. Muutuste juhtimisel toetatakse koole, sh koostatakse toetavad juhendmaterjalid koolide ja tööandjate koostöö protseduuride kohta.

4.2. Rakendussätete muudatused

Mõju sihtrühm: *õppeasutused.*

Mõju kirjeldus: Rakendussätete muudatused leevendavad koolide töökoormust, mis on positiivne. Kutseõppeasutustel on olnud kutseharidus- ja õppimiskohustuse reformi tegevuste rakendamisel viimasel aastal väga kiire ja stressirohke aeg, mistõttu on teatud muudatuste

rakendamiseks lisaaja võimaldamine väga vajalik. Nii antakse koolidele aega vajadused ja protsessid sisuliselt paremini läbi mõelda ning teha koostööd eriala esindusorganisatsioonidega.

Mõju sihtrühm: *õpilased, potentsiaalsed õppijad.*

Mõju kirjeldus: Õppijatele pikeneb võimalus ka 2026/2027. õppeaastal astuda 3-aastastele balleti ja senistele 4-aastastele muusika õppekavadele, aga ka 2024/2025. õppeaastal pilootprojektina alustanud 4-aastasele kestlike tehnoloogiate riikliku õppekava alusel loodud õppekavale, mille alusel pakuvad õpet Tartu Kunstikool ja Tartu Rakenduslik Kolledž (VOCO). Õppekava ei ole täielikult vastavuses kehtestatud kutsekeskhariduse mudeliga, kuid on 4-aastane ja selle rakendamisel kasutatava lähenemise tõttu on vaja haridusinnovatsiooni eesmärgil veel ühel aastal vastuvõttu jätkata. Seejärel saab hinnata muudatuste vajalikkust või ka erandi säilitamist püsivalt.

Mõju on pigem väike, sest puudutab vaid väga väikest hulka põhikoolilõpetajaid. Muusika kutsekeskhariduse erialadel ja balleti valdkonnas pakutakse õpinguid vaid Muusika- ja Balletikoolis ning Heino Elleri Muusikakoolis. Kestlike tehnoloogiate õppekava rakendatakse vaid Tartu Kunstikooli ja VOCO koostöös. Ühel aastal võetakse vastu 50–60 õpilast. 2025/2026. õppeaastal oli kestlike tehnoloogiate õppekaval kokku 100 õpilast.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Hindamiskorralduse muudatus toevajadusega õppijatele toob kaasa koolikorralduslike muudatuste vajaduse. Ministeerium näeb ette vajaduse koole juhendmaterjalide ja seminaridega toetada. On väga oluline toetada koole meetodiliselt tuge vajavale sihtrühmale õppe pakkumise kujundamisel, sh hindamismetoodikate väljatöötamisel.

Kutseõppe rahastamine ja kutsekoolidele riikliku tellimuse koostamine on Haridus- ja Teadusministeeriumi pädevuses. Muudatuste rakendamisel arvestatakse olemasoleva kutseõppe eelarvega.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitakse kooskõlastamiseks Justiits- ja Digiministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Eesti Kutseõppe Edendamise Ühingule, Eesti Puuetega Inimeste Kojale ning Eesti Tööandjate Keskliidule.

Kristina Kallas
minister